

Vastaus kirjeeseen/Imatran Kristillinen Romaniyhdistys ry

4/05/03/00/2009

SOTEL § 26

Valmistelija: sosiaalipalvelujohtaja Tiina Kirmanen**Imatran Kristillinen Romaniyhdistys ry:n kirje****"Imatran sosiaali- ja terveyslautakunnalle**

Tämä asiakirja **allekirjoituksineen** toimitetaan Romanityöryhmän jäsenelle Tiina Kirmaselle.

Johdanto:

Imatran romanitaustaisten naishenkilöiden keskuudessa on esiintynyt perusteltua tyytymättömyyttä koskien toimeentulotuessa romani-vaatetuksen huomioiminen. Erityisesti ihmettelemm, kuinka maamme eri kaupungeissa ja kunnissa romanivaatetukseen myönnetään avustusta siten, että me allekirjoittaneet Imatralaiset romanitaustaiset naishenkilöt koemme olevamme eriarvoisessa asemassa esimerkiksi Jyväskyläläisiin romaneihin verrattuna, jossa romanihameisiin myönnetään **vuosittain** 400 euroa (Imatralla vain joka toinen vuosi 350 euroa).

Me allekirjoittaneet vetoamme Perustuslain 17 §:n 3 momenttiin, jonka mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana sekä romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Romaninaisen hame maksaa enemmän kuin muiden naisten normaali hamevaatetus. Sen käyttäminen on keskeistä romanikulttuurissa. Tämän vuoksi ja romanien asema vähemmistönä huomioon ottaen lisäosan myöntäminen tarveharkinnan perusteella romaninaisen hamehankintaan ei ole perustuslain yhdenvertaisuussäännöksen vastaista.

(Ote Sosiaali- ja terveysministeriön sivustolta:)

<http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/toimeentulotuki/osa6.htm#6>

Tavanomaista suurempiin vaatemenoihin voidaan myös myöntää toimeentulotukea. Tällaisia menoja ovat esimerkiksi romaninaisen vaatemenot.

Sosiaali- ja terveyslautakunta oli hylännyt hakemuksen toimeentulotuen saamisesta romaninaisen vaatemenoihin, koska vaatemenot sisältyivät perusosalla katettaviin menoihin ja koska toimeentulotuen myöntäminen kyseiseen tarkoitukseen oli lautakunnan näkemyksen mukaan viranomaisen harkinnassa oleva asia. Lääninoikeus kumosi sosiaali- ja terveyslautakunnan päätöksen ja palautti asian lautakun-

nalle uudelleen käsiteltäväksi seuraavin perustein: **Romaneilla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Romaninaisen puku on osa romanien kulttuuria.** Romanihameen hankintamenot ovat niin suuret, että niitä ei voida lukea kokonaan perusosalla katettaviin menoihin. Kysymys menon tarpeellisuudesta ja toimeentulotukea määrättäessä huomioon otettavasta määrästä oli laillisuuskyseminen eikä se ollut kunnan vapaasti harkittavissa. KHO hylkäsi sosiaali- ja terveystieteiden lautakunnan valituksen ja pysytti lääninjohtajan päätöksen. (KHO 7.4.2000 taltio 686.) Päätös perustui muun muassa hallitusmuodon 14 §:n 3 momentissa olevaan sääntökirjaan, jonka mukaan **romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.** Nykyisin vastaava perusoikeussäännös on perustuslain 17 §:n 3 momentissa.

Pyydämme erityisesti huomioimaan alla olevaa Vaasan Hallinto-oikeuden päätöstä:

Vaasan HAO 29.1.2003 03/0027/2

Diaarinumero: 00726/02/4010

Taltionumero: 03/0027/2

Antopäivä: 29.1.2003

Toimeentulotuki - Romanivaatetus - Ikärajoitus - Tapauskohtainen harkinta

Diaarinumero: 00726/02/4010

Taltionumero: 03/0027/2

Antopäivä: 29.1.2003

Romaninaisen asu

AL oli hakenut itselleen ja 15-vuotiaalle tyttärelleen toimeentulotukea romaninaisen vaatekertaan.

Perusturvalautakunta hylkäsi toimeentulotukihakemuksen äidin osalta muutoin kuin hameita koskevana perustellen päätöstään siten, että romaninaisen hameeseen liittyvä tuki on harkinnanvaraista toimeentulotukea ja tukea annetaan nimenomaan hameen eikä koko vaatekerran hankkimiseen. Loppuosa kuuluu perusosalla katettaviin menoihin. Kunnassa noudatettavan käytännön mukaan hamerahaa myönnettiin kolmen vuoden välein. Tyttären osalta hakemus hylättiin kokonaan, koska hamerahaa ei myönnetä pääsääntöisesti alle 18-vuotiaalle eikä missään tapauksessa alle 16-vuotiaalle.

Hallinto-oikeuden romaniasian neuvottelukunnan hankkiman selvityksen mukaan **romaninaisen asuun kuuluvat hame, röijy (pusero), alushame, aluspaita, esiliini ja villatakki.** Selvityksen mukaan useimmat romaninaiset pukeutuvat romanipukuun 16- 20 vuoden ikäisinä. Tarkkoja ikärajoja ei kuitenkaan voida vetää vaan on huomioitava, että romanisuvut ovat eri tavalla perinteisiin sitoutuneita.

Hallinto-oikeus katsoi, ettei hakemusta voitu hylätä koko asua kos-

kevana tai tyttären iän perusteella kunnassa noudatettavaan käytäntöön vedoten, vaan **kyseisten osittain lisäosalla katettavien menojen tarpeellisuus oli harkittava tapauskohtaisesti.** Hallinto-oikeus velvoitti perusturvalautakunnan myöntämään äidille lisää toimeentulotukea hänen romanasusteitaan varten. Tyttären osalta hallinto-oikeus totesi, että hallinto-oikeudelle antamansa selvityksen mukaan hän kokee olevansa hyvinkin perinteinen romani. Hänen suvussa ei ole harvinaista pukeutua romanasusteisiin jo 14-vuotiaana. Selostetuissa olosuhteissa hallinto-oikeus katsoi, että romanasun saamista on pidettävä tyttären erityisestä tarpeesta johtuvan menona hänen nuoresta iästään huolimatta. **Hallinto-oikeus velvoitti perusturvalautakunnan myöntämään äidille toimeentulotukea myös tyttären romanasusteisiin.**

Laki toimeentulotuesta 1 § 1 mom, 6 § ja 7 §
Asetus toimeentulotuesta 1 § 1 mom 4 kohta

PYYDÄMME TOIMEENTULOTUESSA HUOMIOIMAAN NAISTEN ROMANIVAATETUKSEEN PIKAISESTI SEURAAVAT ASUSTEET VUOSITTAIN:

- RÖIJY	80 euroa
- ESILIINA	120 euroa
- ROMANIHAME	600 euroa
- VILLATAKKI	150 euroa
- PÖNKKÄ	45 euroa
- VUOSITTAINEN HAMEEN KORJAUS	200 euroa
- ALUSVAATTEET (leveä alushame, paita)	100 euroa

TÄMÄN LISÄKSI PYYDÄMME NUORILLE ROMANINAISILLE EDELLÄ MAINITUN LISÄKSI "ALOITUSPAKETTIA", JOHON SISÄLTYY:

- 5 kpl:tta RÖIJYJÄ
- 5 kpl:tta ALUSVAATESETTIÄ (leveä alushame, paita)

*"Perustoimeentulotuen lisäksi toimeentulotuen hakijalle on mahdollista myöntää täydentävää toimeentulotukea. Täydentävää tukea tulee myöntää silloin kun hakijalla on erityisistä tarpeista tai olosuhteistaan johtuvia menoja. **Täydentävässä toimeentulotueessa ei ole suljettu pois mitään menolajia, jos menot harkitaan asiakkaalle tarpeellisiksi.**"*

Lähde: Sosiaali- ja terveysministeriö

ME ALLEKIRJOITTANEET IMATRALAISET ROMANITAUSTAISET NAISHENKILÖT PYYDÄMME TÄSSÄ ASIAKIRJASSA ESILLE TULLEIDEN ASIOIDEN PIKAISTA MUUTOSTA:

Allekirjoitukset, yhteensä 41 kpl."

Sosiaalipalveluiden selvitys:

Imatran sosiaali- ja terveyslautakunnan toimeentulotukilain soveltamisohjeet on vahvistettu 18.12.2007 § 114. Kohdassa "5.3 Erityistä tarpeista tai olosuhteista johtuvat menot", todetaan toimeentulotuen myöntämisestä romanihameeseen seuraavaa:

Romaninaisen hameen hankintakustannukset huomioidaan menona toimeentulotukilaskelmassa kahden vuoden välein mikäli henkilö on asunut 2 vuotta yhtäjaksoisesti Imatralla ja on toimeentulotuen pitkäaikainen tai toistuvasti asioiva asiakas. Huomioidaan hankintakustannuksia enintään 350 euroa. Mikäli asiakkaalle jää normivajasta, myönnetään hameen hinta rahana, kuitti esitettävä. Seuraavan kerran toimeentulotukea hameen hankintaan myönnetään pääsääntöisesti kahden vuoden kuluttua kuitin päivämäärästä. Jos asiakas ei tuo kuittia nähtäväksi, huomioidaan hameeseen myönnetty toimeentulotuki tulona normilaskelmassa. Jos hakija käyttää hametta vain erityistilanteissa (ei arkiasuna), toimeentulotukea myönnetään ensimmäisen hameen hankintakustannuksiin ja seuraavaan hameeseen aikaisintaan 5 vuoden kuluttua. Muut romanivaatteet sisältyvät perusosaan.

Imatran sosiaali- ja terveyslautakunnan vahvistama toimeentulotuen soveltamisohje perustuu toimeentulotukilakiin, Korkeimman hallinto-oikeuden (KHO) ratkaisuihin sekä Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisemaan oppaaseen "Toimeentulotuki: Opas toimeentulotukilain soveltajalle (STM: Julkaisuja 2007:11)", johon myös Imatran Kristillisen romaniyhdistyksen kirjeessä viitataan.

Sosiaali- ja terveysministeriön ohjeen mukaisesti Imatran sosiaalitoimessa myönnetään toimeentulotukea romaninaisen hameen hankintaan. Pääsääntöisesti kaikki muut vaatetusmenot katsotaan kuuluvaksi perusosaan, joten niihin ei erikseen myönnetä toimeentulotukea. Toimeentulotuen perusosa määritellään toimeentulotukilain 7 a §:ssä:

Perusosalla katettaviin menoihin kuuluvat ravintomenot, vaatemenot, vähäiset terveydenhuoltomenot sekä henkilökohtaisesta ja kodin puhtaudesta, paikallisliikenteen käytöstä, sanomalehden tilauksesta, televisioluvasta, puhelimen käytöstä ja harrastus- ja virkistystoiminnasta aiheutuvat menot sekä vastaavat henkilön ja perheen jokapäiväiseen toimeentuloon kuuluvat menot.

Romaninaisten perinteisen romanasun hankintaan myönnetään siis poikkeuksellisesti toimeentulotukea. Tämä poikkeus perustuu pohjimmiltaan perustuslain 17 §:n 3 momentin sääntöön, jonka mukaan romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. KHO:n päätöksessä 7.4.2000 taltio 696 todetaan, että romanihameen hankintakustannukset ovat niin suuret, että niitä ei voida lukea kokonaan perusosalla katettaviin menoihin. Apulaisoikeuskansleri on 27.10.2000 antanut päätöksen, jossa todetaan, että kunnallisen sosiaaliviranomaisen käytäntö myöntää toimeentulotuen lisäosaa romaninaisen hamehankintoihin tarveharkinnan perusteella ei ole perustuslain yhdenvertaisuussääntök-

sen vastaista. Oikeuskansleri joutui tutkimaan asiaa yksityishenkilön tehtyä kantelun siitä, että toimeentulotuen myöntäminen romaninaisen hamehankintaan on perustuslain yhdenvertaisuusperiaatteen vastaista, koska muut kuin romanit eivät saa vastaavaa tukea. Oikeuskanslerin päätöksessä todetaan, että perustuslain yhdenvertaisuussäännös ei estä tosiasiallisen tasa-arvon turvaamiseksi tarpeellista tietyn ryhmän positiivista erityiskohtelua eikä sen asemaa ja olosuhteita parantavia toimia.

Imatran sosiaalitoimen toimeentulotuen myöntämiskäytäntö on sopusoinnussa em. KHO:n päätöksen kanssa. Toimeentulotukea romaninaisen hameen hankintaan myönnetään. On totta, että myönnettävä avustus tuskin riittää hameen ja muiden romanivaatteiden vuosittaiseen hankintaan. Em. KHO:n päätöksessä kuitenkin todetaan, että romanihameen hankintakustannuksia ei voida kokonaan lukea perusosalla katettaviin menoihin. Tästä voi vetää sen johtopäätöksen, että on perustuslain ja toimeentulotukilain mukaista, että ne voidaan osittain lukea perusosalla katettavaksi menoksi. Sosiaali- ja terveysministeriön ohjeen mukaan laskennallisesti 9 % perusosasta kattaa vaate- ja jalkinemenoja. On muistettava, että toimeentulotuki on luonteeltaan viimesijainen henkilön ja perheen välttämättömä toimeentuloa turvaava etuus. Se on etuus, jolla turvataan jokaisen oikeudeksi säädetty perustuslain 19 §:n 1 momentissa tarkoitettu välttämätön toimeentulo. Yksilöillä on vastuu omasta ja perheensä elatuksesta. Toimeentulotuella pyritään parantamaan edellytyksiä tämän vastuun toteuttamiselle. (STM 2007:11).

Imatran Kristillisen romaniyhdistyksen kirjeessä mainitaan, että romaninaisen asusteiden hankinta maksaa 1295 €. On totta, että kuuksittain myönnettävä toimeentulotuki ei riitä tällaisten kalliiden menojen kattamiseen kerralla. Kuitenkin sosiaali- ja terveysministeriönkin toimeentulotukioppaassa todetaan (s. 75), että "Toimeentulotuen asiakas voi usein säästää kalliimman kodinkoneen, laitteen tai muun tarpeellisen hankintaan tarvittavat rahat vähitellen."

Toimeentulotuen myöntäminen romaninaisen hameen hankintaan on täydentävään toimeentulotukeen (toimeentulotukilaki 7 c §) kuuluva "henkilön tai perheen erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuva" meno. Kunnilla voi olla erilaisia linjauksia ja ohjeistuksia, joiden mukaisesti myönnetään toimeentulotukea näihin tarkoituksiin. Siksi se enimmäissumma, jota kunnassa myönnetään romaninaisen hameen hankintaan, on erilainen eri kunnissa. Tämä koskee myös monia muita palveluja ja etuuksia, joiden tasosta ja laajuudesta sekä myöntämisen perusteista kunta voi itse päättää.

Imatran Kristillisen romaniyhdistyksen kirjeessä pyydetään vielä erityisesti huomioimaan Vaasan hallinto-oikeuden päätös 29.1.2003. Imatran sosiaalitoimen toimeentulotuen myöntämiskäytäntö onkin ko. päätöksen mukainen. Toimeentulotuen myöntämisessä romanihameeseen ei ole ikärajoja, vaan myöntäminen on tarveperusteista. Kun nuori romanityttö tekee päätöksen pukeutua perinteiseen romaniasuun, hänen perheellään on mahdollisuus hakea siihen toimeentulotukea.

Imatran sosiaalipalvelujen näkemyksen mukaan Imatran sosiaali- ja terveyslautakunnan vahvistamaa toimeentulotukilain soveltamisohjetta ei ole tältä osin tarvetta muuttaa. Linjaus, jonka mukaan toimeentulotukea romaninaisen hameeseen myönnetään, on Suomen perustuslain, toimeentulotukilain, Korkeimman hallinto-oikeuden enakkopäätöksen sekä Sosiaali- ja terveysministeriön ohjeistuksen mukainen.

Sosiaalipalvelujohtajan esitys (TKi):

Sosiaali- ja terveyslautakunta antaa Imatran Kristillinen romaniyhdistys ry:n kirjeeseen yllä olevan vastuksen. Kirjeessä esille tuodut asiat eivät anna aiheutta muuttoa Imatran sosiaalitoimen toimeentulotuen myöntämisperusteita romaninaisen hameeseen.

Stj:n ehdotus (TKo): Hyväksytään sosiaalipalvelujohtajan esitys.

Päätös: Ehdotus hyväksyttiin.

Ote:Imatran Kristillinen Romaniyhdistys ry/Marko Lind 20.03.2009